

آندره ژید

مآده‌های زمینی و مآده‌های تازه

برگردانِ مهستی بحرینی

همراه با یادداشتی از

مصطفی ملکیان

انتشارات نیلوفر

ژید، آندره پل گیوم، ۱۸۶۹-۱۹۵۱.
مانده‌های زمینی و مانده‌های تازه / آندره ژید؛ برگردان مهستی بحرینی - تهران: نیلوفر،
۱۳۸۱.

ISBN 978-964-448-184-0

ص. ۳۰۷

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

Nourritures terrestres = The Fruits of the earth. عنوان اصلی:

۱. داستانهای فرانسه - قرن ۲۰ م. الف. بحرینی، مهستی، ۱۳۱۷-، مترجم. ب. عنوان.

م ۷۸ ز	۸۴۳/۹۱۴	PQ ۲۶۲۱ / ی ۴ م ۲
م ۸۱-۱۷۶۳۴	۱۳۸۱	کتابخانه ملی ایران

چاپ سوم: ۱۳۸۵	چاپ دوم: ۱۳۸۳	چاپ اول: ۱۳۸۱
چاپ ششم: ۱۳۹۰	چاپ پنجم: ۱۳۸۸	چاپ چهارم: ۱۳۸۶
چاپ نهم: ۱۳۹۷	چاپ هشتم: ۱۳۹۵	چاپ هفتم: ۱۳۹۴
چاپ دوازدهم: ۱۴۰۰	چاپ یازدهم: ۱۳۹۹	چاپ دهم: ۱۳۹۸

www.ketab.ir

انتشارات نیلوفر خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، تلفن: ۶۶۴۶۱۱۱۷

آندره ژید

مانده‌های زمینی و مانده‌های تازه

برگردان مهستی بحرینی

حروفچینی: شبستری

چاپ اول: ۱۳۸۱

چاپ دوازدهم: زمستان ۱۴۰۰

چاپ دیبا

شمارگان: ۱۶۵۰ نسخه

همه حقوق محفوظ است.

فروش اینترنتی: niloofarpublications.com

فهرست

۷	یادداشت مترجم
۱۳	مائده‌های زمینی
۱۵	دیباچه چاپ ۱۹۲۷
۲۱	کتاب نخست
۴۱	کتاب دوم
۵۵	کتاب سوم
۷۳	کتاب چهارم
۱۱۱	کتاب پنجم
۱۳۱	کتاب ششم
۱۵۳	کتاب هفتم
۱۷۵	کتاب هشتم
۱۸۷	سرودی به جای پایان
۱۸۹	شعر پیشکشی
۱۹۳	مائده‌های تازه
۱۹۵	کتاب نخست
۲۲۹	کتاب دوم
۲۴۵	کتاب سوم
۲۶۵	کتاب چهارم
۲۸۳	ستایش و ارستگی: فلسفه زندگی آندره ژید

یادداشت مترجم

آندره ژید نویسنده نامدار فرانسوی که مدت نیم قرن حضوری نمایان در عرصه ادب فرانسه داشت و تأثیر شگفت‌آور نوشته‌هایش در سال‌های پس از جنگ جهانی بر اکثر مخاطبان و به‌ویژه بر نسل جوان انکارناپذیر است، به سال ۱۸۶۹ در پاریس چشم به جهان گشود. پدرش استاد حقوق و مادرش دختر یکی از بورژواهای ثروتمند نرماندی بود. ژید در خانواده‌ای پایبند به سنت‌های مذهب پروتستان پرورش یافت و سال‌های نوجوانی را جوانی او تحت تأثیر این امر قرار گرفت. در کودکی، به سبب بیماری نتوانست به‌طور منظم به تحصیل در مدرسه ادامه دهد اما از آنجا که در خانواده‌ای علاقه‌مند به علم و فرهنگ می‌زیست توانست این کمبود را به خوبی جبران کند و در خانه به تحصیل ادامه دهد. پس از مرگ پدر به سال ۱۸۸۰، سرپرستی او به مادر دقیق و سختگیرش واگذار شد که با توجه و دلسوزی بیش از اندازه، پسر را به ستوه آورده بود. در این سال‌ها، ژید در محیطی زنانه می‌زیست. در پانزده‌سالگی، با عشقی بی‌آلایش و عرفانی، به دخترخاله‌اش **مادلن روندو** دل بست. این دل‌بستگی در سال ۱۸۹۵ به ازدواج انجامید و به رغم تمایلات دیگرگون ژید، آن دو تا سال ۱۹۳۸ (سال مرگ مادلن) سعادتمندانانه در کنار یکدیگر زیستند.

ژید فعالیت ادبی خود را در بیست‌ودوسالگی (۱۸۹۱) آغاز کرد. از آنجا که به یاری بخت از رفاه مالی برخوردار بود و نیازی به کارکردن نداشت، توانست با فراغ‌بال به نوشتن بپردازد و از پشتیبانی معنوی نویسندگان و شاعرانی چون **پیر لوئیس**، **پل والرئ** و **استفان مالارمه** بهره‌مند شود. به ویژه دوستی او با مالارمه سبب شد که

در آغاز کار به مکتب سمبولیسم روی آورد. مهم‌ترین آثار او در این دوران عبارتند از: یادداشت‌های روزانه آندره و والتر، شعرهای آندره و والتر، رساله نرگس و سفر اورین. اما طولی نکشید که از این مکتب رویگردان شده و او نیز مانند مونتئی، روسو و استندال زندگی درونی انسان را موضوع آثار خود قرار داد و با تجزیه و تحلیل مداوم و مستمر مسائل عاطفی و روانی خویش، کوشید تا از خواست‌ها، نیازها، اضطراب‌ها، ضعف‌ها، توانمندی‌ها و پیچیدگی‌های روح بشر پرده بردارد.

ژید در بیست و چهار سالگی (۱۸۹۳)، درحالی‌که به شدت بیمار بود و می‌پنداشت که زندگی‌اش با خطری جدی روبروست، به تونس رفت اما دو سال بعد (۱۸۹۵)، هنگامی که از آفریقای شمالی به فرانسه بازگشت، تغییری ژرف در او پدید آمده بود و جدا از بهبود کامل، از بسیاری قید و بندهای جسمی و روحی رهایی یافته بود. از این پس، دست به نوشتن آثاری زد که از تجربیاتی سرچشمه می‌گرفت که از او «موجودی تازه» ساخته بودند. از میان این آثار می‌توان از مانده‌های زمینی (۱۸۹۷)، ضد اخلاق (۱۹۰۲) و در تنگی (۱۹۰۶) نام برد، اما کتابی که مایه موفقیت او شد دخمه‌های واتیکان بود که به سبب نقل جسد او به شهرتی ناگهانی برایش به ارمغان آورد.

ژید با آغاز جنگ جهانی اول خاموشی گزید و تنها به نوشتن خاطرات روزانه‌اش بسنده کرد اما پس از آن باز دست به نوشتن برد: سنفونی پاستورال (۱۹۱۹)، اگر دانه نمیرد (۱۹۲۰) - که در این کتاب واقعیت‌های زندگی خود را بی‌پرده بیان می‌کند - کوریدون (۱۹۲۴) - که در آن به صراحت به طرح مسائل جسمانی می‌پردازد - و سرانجام: سگه‌سازان (۱۹۲۵) که بنا به نظر منتقدان یکی از مهم‌ترین رمان‌های جهان به شمار می‌رود و ژید با این کتاب شیوه تازه‌ای در رمان فرانسوی بنیاد نهاده حاصل این دوران است.

آندره ژید در نوشته‌های خود تنها به بحران‌های عاطفی، اخلاقی و فکری بشر نمی‌پرداخت بلکه به مسائل و مشکلات جوامع مختلف نیز توجهی خاص داشت. پس از سفر به آفریقای سیاه، کتابی بر ضد استعمار نوشت (بازگشت از کنگو، ۱۹۲۷؛ بازگشت از چاد، ۱۹۲۸). همچنین پس از آنکه طبع عدالت‌جویی او گرایشی به کمونیسم یافت، به شوروی رفت تا چنانکه خود می‌گفت «شاهد تجلی امری

ناممکن» شود، اما اوضاع اجتماعی و سیاسی آن کشور انتظار ژید را برنیآورد (بازگشت از شوروی، ۱۹۳۶) و او چندی بعد از حزب کمونیست کناره جست. آثار ژید با بیش از شصت عنوان، همه انواع ادبی را از روایت، رمان و نمایشنامه گرفته تا خاطرات، زندگینامه و سفرنامه در بر می‌گیرد اما حضور مداوم نویسنده وحدت‌بخش این مجموعه متنوع است. ژید که همواره از دورویی و تظاهر دوری می‌جست، به سبب بیان بی‌پرده مسائل عاطفی و اخلاقی مخالفت بسیاری از هم‌عصران خود را برانگیخت، اما به رغم این مخالفت‌ها، پیروان و دوستداران بسیار یافت و نوشته‌هایش تأثیری ژرف در اندیشه مخاطبان بر جای گذاشت. به سال ۱۹۴۷ جایزه ادبی نوبل را از آن خود کرد و در ۱۹۵۱ چشم از جهان فرو بست. ژید معتقد بود که مهم‌ترین اصل برای هر کسی آن است که به رغم همه ابهامات و چندگانگی‌هایی که در درون خود سراغ دارد، با خویشتن خویش صادق باشد. سرتاسر مانده‌های زمینی گواه این مدعاست. او هرگز در پی آن نبود که مریدان و پیروانی برای خود گردد و به صراحت گفته است: «کتابم را به دور افکن... گمان مبر که کسی دیگر بر حقیقت «تو دوست یابد...» به خود بگو که این تنها یکی از هزاران نگرش ممکن در رویارویی با زندگی است. نگرش خود را بجوی (ص ۱۹۵).

چنانکه گذشت، اقامت دوساله ژید در آفریقای شمالی که تنها به بهبود کامل وی از بیماری سختی انجامید که زندگی‌اش را به خطر افکنده بود، بلکه دگرگونی شگرفی نیز در روح او پدید آورد. مانده‌های زمینی ثمره این تحول فکری و روحی است و برخلاف کسانی که آن را «ستایش امیال و غرایز» نامیدند، این کتاب در ستایش خوشباشی و شادمانی است و پیوسته مخاطبان خود را به صید «کبوتر وحشی شادی» فرامی‌خواند. می‌نویسد: «ادبیات ما و بخصوص ادبیات رمانتیک، اندوه را ستوده، پرورده و گسترش داده است. شادی امری پیش‌پاافتاده می‌نمود که نشان از سلامتی ابلهانه داشت و چهره‌ها به دیدن خنده دیگران در هم کشیده می‌شد. اندوه معنویت را به انحصار خود درآورده بود و بنابراین، از عمق ژرف‌اندیشی حکایت داشت.» (ص ۲۶۲)

و نیز: «از دیرباز شادی به چشم نایاب‌تر، دشوارتر و زیباتر از اندوه جلوه کرده

است و هنگامی که بدین کشف نائل شدم، که شاید مهم‌ترین کشفی باشد که بتوان در طول زندگی بدان نائل شد، شادی برایم نه تنها نیازی طبیعی به شمار آمد بلکه به تعهدی اخلاقی بدل گردید.» (ص ۲۳۲)

و در جایی دیگر می‌گوید: «در ترک شادی شکست هست و نوعی کناره‌جویی و بزدلی.»

در سراسر کتاب، سخن از عشق می‌رود. شوق به زندگی و غنیمت‌شمردن لحظه لحظه آن، همه‌جا رخ می‌نماید. شاید بتوان مائده‌های زمینی را به یک معنی اثری عرفانی به شمار آورد که نویسنده آن، وارسته از همه قیدوبندها، عشق به هستی را با دوست‌داشتن آفریدگار مترادف می‌داند و خدا را نه بدان‌گونه که در مذاهب رسمی به وصف درآمده است، بلکه در تمام جلوه‌های هستی متجلی می‌بیند. می‌گوید: «ای کاش همه سخنان ما از عشق باشد» (ص ۶۵)؛ «گمان میرید که خوشبختی من به یاری ترویجی که داشتم فراهم شده است... خوشبختی من زاده شور و شوق است. همه چیز را می‌توانم که تفاوتی در میانشان قائل باشم، دیوانه‌وار دوست داشته‌ام.» (ص ۸۴)؛ «اکنون بی‌برده‌ام که همه قطرات این چشمه بزرگ الهی برابر و هم‌سنگند و اندکی از آن مستی ما را کفایت می‌کند و کمال پروردگار را بر ما آشکار می‌سازد.» (ص ۷۲)؛ و سرانجام: «همه شکل‌های خدا دوست‌داشتنی است، و همه چیز شکل اوست.» (ص ۸۲)؛ که یادآور این گفته سعدی است: عاشقم بر همه عالم که همه عالم ازوست.

مائده‌های زمینی را پیش از این نویسندگان و مترجمان نام‌آوری همچون جلال آل‌احمد، پرویز داریوش، سیروس ذکاء و حسن هنرمندی به فارسی ترجمه کرده‌اند. غرض از ترجمه مجدد آن به هیچ روی انکار فضل تقدم این بزرگان و بخصوص شادروان حسن هنرمندی که پژوهش ژرف و پردامنه‌ای نیز درباره آندره ژید انجام داده نبوده است، بلکه ضرورتی که همواره در بازشناساندن آثار مهم ادبی جهان احساس می‌شود، انگیزه برگردان تازه‌ای از این اثر گردید. امید است که خوانندگان ارجمند آن راپسندند و از خطاهای احتمالی مترجم درگذرند.